

Øverskygget. Dystre skyer trækker sammen over en af Danmarks smukkeste fjorde: Horsens Fjord, der i dag er plastret til i flydende havbure. Fotografen talte over 50 havbure i vandet mellem Snaptun, Hjarnø og Alrø, den dag han tog billedet.

Havbrugene væk fra fjordene

Den smukke Horsens Fjord er nu så plastret ind i havbure, at hverken vandmiljø, natur eller mennesker omkring fjorden kan klare mere. Beboerne yderst i fjorden har fået nok og er nu gået i offensiv mod den massive eksplosion i havbrugsbure. Det er en offensiv, der støttes af Danmarks Sportsfiskerforbund, som arbejder på at få havbrugene enten læn- gere ud til havs eller endnu bedre op på land.

Af Kjeld Hansen

kh@sportsfiskeren.dk

Foto: Ole Wisler

ow@sportsfiskeren.dk

Det smukke syn af den bølgende blå fjord fortrænges af en skov af sorte pvc-plastring med ørreder i bur, når man sejler ind mod Horsens Fjord. I dag ligger mere end 50 store ørredbure som en enorm flyde-spærring i den smalle, sejlbare del af Alrø Sund. Kønt er der ikke længere, hverken over eller under vandet.

– Det er blevet værre især i de sidste tre-fire år, og hvis ikke der gøres noget, omdanner de hele kysten fra Odder til Juelsminde til intensiv industrizone med fiskeopdræt, muslingeavl og tangdyrkning overalt, siger Søren Knudsen.

Sådan beskriver den pensionerede skibsingeniør situationen i den ydre del af Hor-

sens Fjord. Og han ved, hvad han taler om. Som bosat på Hjarnø siden 1995 og som livslang sejlsportsmand og erfaren lystfisker kender han fjorden ud og ind, så hans skarpe advarsel mod havbrugsindustrien fremsættes med betydelig vægt.

Avanceret put-and-take

Havbrug med fisk har eksisteret i Danmark siden 1960'erne. Opdrættet foregår i store, cirkulære net, der holdes flydende ved hjælp af luftfyldte pvc-rør forankret til havbunden. I Danmark opdrættes der helt overvejende regnbueørreder i havbrug.

Produktionen foregår som en slags avanceret put-and-take. Den er baseret på 600-1000 g store ørreder, som indkøbes fra ferskvandsdambrugene og dernæst udsættes i havbrugene, hvor de i løbet af 7-9 måneder æder sig til en størrelse på 2-3 kg.

Produktionsperioden løber fra april til oktober-november, hvorefter netburene tages op for vinteren. Enkelte havbrug forsøger dog med overvintring. Der er 28 havbrugsanlæg i Danmark, og i 2011 producerede de godt 10.000.000 kg fisk.

Aquakultur med opdræt af fisk, skal-dyr og dyrkning af tang betragtes som verdens hurtigst voksende fødevarerhverv, men udviklingen sker ikke uden konflikter.

Havbrug forurener med foder og fiskeafføring, bruger mængder af medicin og er årsag til udslip af giftige antialgmidler (kobber), når netburene imprægneres. Sammen med muslingeavl og dyrkning af sukkertang beslaglægger de stadig større kystnære vandområder, som befolkningen formentlig aldrig får adgang til.

– Hverken naturen, havbrugsindustrien eller os andre er tjent med denne kon-

fliktsituation. Reelt er der tale om, at ejerne privatiserer stadig større kyststrækninger uden at betale en krone. Er det ikke på tide, at havbrugene forlader deres vugge inde i fjordene og flytter ud til særligt robuste og egnede områder på dybt vand? Vi bør indføre en beskyttelseszone på en sømil eller to langs alle Danmarks kyster, mener Søren Knudsen.

Så der er stadig håb for havbrugene, hvis ellers de kender deres besøgstid og flytter væk fra fjordene, inden konflikterne går helt i hårdknude. Mange problemer vil løses ved at anbringe netburene på dybt vand med gode strømforhold. Næsten alle problemer fordufter, hvis man flytter produktionen op på land. Det har man gjort på Langsand Laks i Hvide Sande.

Fjordbunden lægges øde

Lokalpolitisk møder ejere af havbrug imidlertid ofte velvilje til bare at fortsætte, som de plejer. I en verden, hvor overfiskning og forurening truer med at tømme hele oceaner for vildfisk, lyder det jo forjættende med effektivt opdræt af uanede mængder fisk i bure. Men holder regnestykket?

Svaret er nej.

På samme måde som mere svinekød næppe bidrager til at mætte verdens voksende befolkning, så overlever fattige mennesker heller ikke ved at spise ørreder og laks. Tværtimod ville verdens sultne masser få langt mere næringsværdi ud af at spise de store mængder foder, som både svin og havbrugsfisk kræver, i stedet for at foderet først skal omdannes til gris og fisk.

Spidsbelastning. Det skulle være så bæredygtigt. I stedet viser det sig, at havbrug udgør en stor belastning for det kystnære fjordmiljø.

Det er velkendt, at svineindustrien lægger beslag på enorme arealer i Sydamerika for at fremskaffe de millioner af ton billig sojaprotein, der er en forudsætning for den rekordstore, danske produktion. På samme måde skal der landes tonsvis af fisk fra de naturlige, vilde fiskebestande for at skaffe fiskeprotein til ørrederne i netburene. Ifølge branchen selv bruges der i dag cirka 1,3 kg vildfisk for at producere 1 kg ørred.

En stor del af ørredfoderet omdannes til fiskeafføring, der ledes ud i vandet sammen med det direkte spild af foder og rester af medicin, når der behandles for sygdomme. Søren Knudsen påpeger, at i Horsens Fjordområdet giver udslippet særlige problemer.

– Fjordvandet udskiftes kun ganske langsomt, så de store gødningsmængder bliver i fjorden, hvor vandet blot pulserer frem og tilbage i takt med tidevandet, siger Knudsen og fortsætter:

– Gødningen får algevæksten til at løbe løbsk i det sommervarme vand, og inden man ser sig om, har de store mængder alger skabt plumret og ulækkert badevand. Det går ud over den rekreative fornøjelse.

Algerne blokerer også for sollys til bundvegetationen, så fjordbunden lægges øde. Da havbrugene ved Horsens Fjord dækker flere kvadratkilometer, er der tale om ganske store fjordområder uden nævneværdigt bundliv, og hverken Horsens Fjord eller »

Vækst. Regnbueørrederne fodres kraftigt – og vokser kraftigt. I løbet af kun 7-9 måneder vokse de fra 600-1000 g til godt 3 kg.

Det døde hav. Store mængder foder og afføring fra fiskene ligger bunden øde under havbrugene og sender store næringstofpuljer videre ud i det omkringliggende vandmiljø.

farvandet ud for lever op til de miljømæssige målsætninger for området.

– Det gælder, uanset om vi taler om bu-rørreder, muslinger eller dyrkning af tang, at anlæggene skygger livet væk på fjordbunden. Mange har ment, at Horsens Fjord var en værdig kandidat til betegnelsen Danmarks smukkeste fjord, men den er ved at være overplastret med de sorte plastrør, der bærer havbrugene. Skal den blå fjord virkelig omdøbes til den sorte fjord, spørger Søren Knudsen.

Rens ved Alrø og svin ved Endelave

En væsentlig årsag til udbredelsen af de nye pladskrævende anlæg er kompensationsaftalen, hvor havbrugsejerne kan oprette et muslingebrug og derefter begynde at dyrke tang, og så få godskrevet de næringsstoffer, som muslinger og tang optager fra fjordvandet. Det sker i form af en øget produktionskvote. Altså: Man kompenserer for udslippet af forurening fra ørrederne ved at dyrke muslinger og tang, der vokser ved hjælp af gødningsstofferne, og til gengæld får man lov til at producere endnu flere fisk.

– Der er tale om teoretisk talgymnastik. Ude i den virkelige verden fungerer regnestykket ikke, mener Søren Knudsen.

For eksempel er der planer om at anlægge et såkaldt kompensationsanlæg med tang i Alrø Sund, så der til gengæld kan produceres flere ørreder i havdambrug ved Endelave. Rent matematisk kan man vel opstille en balance, der siger, at Endelave-anlæggets udslip neutraliseres af tanganlægget i Alrø Sund, men sådan vil det ikke virke ude i naturen.

Miljøet i Alrø Sund vil muligvis blive en smule renere, mens der lukkes øgede mængder kvælstof og fosfor udovre ved Endelave.

– Der er ingen sammenhæng mellem miljøforholdene omkring de to anlæg, der vil ligge adskilt af seks sømil, og der er stadig et landskabsæstetisk og sejlads-mæssigt problem med tanganlæggene, siger Søren Knudsen.

Men bare tallene passer sammen, så kan man køre løs, mener for eksempel erhvervschef Torben Busk fra Horsens Erhvervsråd. I et indlæg i Horsens Folkeblad slår han til lyd for at inddrage hele havområdet ud for Horsens, Odder og Juelsminde til „en væsentlig udvidelse af omsætningen og ikke mindst for den erhvervsmæssige udvikling i aquakulturens afledte erhverv“.

Erhvervschefen ser „uandede muligheder inden for opdræt og i følgeindustrien“. Især finder han, at det „spændende perspektiv ligger i kombinationen af de tre produktionsarter: fisk, muslinger og tang, da opdræt af muslinger og tang indgår i den biologiske nedbrydning af affaldsstoffer fra fiskeopdræt“.

Frizone langs alle kyster

Jan Karnøe, der er Danmarks Sportsfiskerforbunds, DSF, miljøkoordinator i regionen omkring Horsens Fjord, opsummerer her DSF's generelle holdninger og lokale krav til at løse de miljømæssige konflikter med hav-

brugene i Horsens Fjord og for Danmarks kystmiljø generelt:

- Havbrug øger forurening af fjorden massivt. DSF kræver, at Horsens Fjord samt nordlige Lillebælt og farvandet omkring Endelave snarest bringes til at opfylde kvalitetskravene i vandplanerne og regionsplanerne (lavet i det tidligere Vejle Amts, red)
 - Generelt skal havbrug og fangkulturer (opdræt af muslinger og tang, red.) fjernes fra alle sårbare områder i fjordene – og helst placeres på land.
 - Der skal fremover siges konsekvent nej til nye anlæg i og op ad Natura 2000-områder
 - Placeringen af nye anlæg skal ske efter en planlægningsfase med høring af lokalbefolkning og naturorganisationer.
 - Der bør inkluderes en æstetisk og sikkerhedsmæssig vurdering af nye anlæg. Ud-lægningen af hektar efter hektar med pvc-rør og kulørte bøjer skal kun ske, hvor de ikke skæmmer kystlandskabet visuelt, og ikke er til gene for befolkningens rekreative interesser
 - Holdbarheden i det anvendte materiel skal strammes op, så den hyppige fauna-forurening med udslip af fisk, typisk regnbueørreder, stoppes. Desuden skal den utilsigtede spredning af bøjer, net og andre løsdele, der driver i land som plastaffald, nedbringes
- Det har været en tendens til at anse kystvandet for uopdyrkede arealer, som kan okkuperes af enhver efter først-til-mølle princippet. Som lovgivningen er nu, bør den kystnære zone som minimum friholdes for disse anlæg. Vi mener dog i DSF, at al fiskeopdræt i fremtiden skal være landbaseret, recirkuleret og uden påvirkning af den omkringliggende natur, siger Jan Karnøe. ■

Landgang. Flytter man havbrugene på land, er opdrættet også bedre sikret mod sygdomme og fiske-død. Samtidig kan der ikke ske udslip af ikke-hjemmehørende regnbueørreder til naturen og bedst af alt: Vandmiljøet forurenes ikke.

Køb dine
fiskekort
online

SCAN HER

FISKEKORT.DK